

Рат Црне Горе и Турске

— Извјештаји са бојног поља —

Нашљедница у Тузе

Подгорица, 3. октобра. — Књагиња Нашљедница данас прије подне посетила је Тузе. Била је и у болници код рањеника.

Бомбардовање Тарабоша

Подгорица, 3. октобра. — Јутрос је отпочело бомбардовање Тарабоша.

Војска према Плевљима

Крупнице, 3. октобра. — Како се побједу нашег оружја на све стране славе, то нека није на одмет и ово неколико редака из ових крајева за ваш цијењени лист: Чим је цар јунака прокламовао рат, одмах је командат сјеверног одјељења, командир М. Божовић пријешао на турско земљиште преко ријеке Таре, и за два дана са два топа и једним батаљоном савладао неколике тврђаве, легом крволика колишинских Турака. До јуче је уредио два батаљона Затараца, проредио их са по неколика Црногорца и улио им прегалаштво и храброст, да се боре с нама заједно против вјечног им угњетача и насилника. Редовна турска војска дала нам је првих дана мушког отпора. Неки ноћу побјегоше а неки освједочише и овом приликом свој фанатизам, јер њих около 40 раје хтједоше изгорети у караули него ли се предати. Страшан је приказ био, кад Црногорци, не плашећи се турског олова, јуре с пушкама у руци и голих прси да сваке душманину отму карауле, а прате их поносне Црногорке, дичне им супруге, и ватру приносе, да се припале гнијезда давнашњег крволока. С наше стране је веома мали број жртва и тај број не може се упоредити с палим Турцима и заробљеницима. Већ смо 20 км. улегли у Турску и с бојом помоћу, а храброшћу и одважношћу нашег предводника, послушношћу и издржљивошћу потчињених му намјеравамо бити на доглед дивотних Плевљава, где ће нам по свој прилици дати Турци јачег окршаја. — Из досад ослобођеног дијела српског народа поздрављамо преко вашег органа драгу нам врховну команду, сву нашу сбраћу на ратном пољу и нека би се њихово оружје сјало и ослободило додијељени му дно српског народа и донијело части дивној нам Црној Гори и Краљу, цару јунака.

Продирање према Берану

Полица, (Маште), 2. октобра. — У понедељак, 1. октобра, генерал Вукотић са главним штабом дошао је у Лозну Ђоровића, који су били глава Биора. Сем Ђоровића у Лозни било је још 300 низама, који су, као и Ђоровићи, побјегли испред наше војске, а у кришима оставили много војног материјала. У уторак 2. о. м. генерал Вукотић одредио је једно одјељење од три батаљона са 2 топа под командом командира Милоша Меденице, да продужи овајање Горњег Биора, а он се са

главним кренуо преко Биоча, десном страном Лима, гдје је прикупио сви своју војску, одакле је послао под командом штаба командира Мила Матановића претходницу састављену из два батаљона са два брзометна брдска топа, одјељење митраљеза, једном четом извиђача и четом пионера. Чим је претходница изишла на помол Полице, Турци су је спазили и на исту осули пушчани и топовску паљбу тако, да се она морала зауставити. Генерал Вукотић одмах је одјурно и ставио се на чело претходнице под градом пушчане и топовске паљбе и издао је овакав распоред:

На Тивран је послао батаљоне доњо-морачки и колишински, а на Јејевицу жупе пивске и ускокчи. Батаљон колишински био је по средини и у дужност му је стављено да одржава везу са својим лијевим и десним крилом и да притекне у помоћ оном гдје се виша потреба укаже. Како је било доста касно и наступила је ноћ, јер ушљед густе магле војска се врло доцкан из Лозне кренула, а жеља је генералова била да се ти положаји заузму, то су у стрељачком строју на Јејевици примили учешћа стари и опробани бригадир Драгиша Перков, храбри бригадир Јоко Аџић и командири Нико Пејановић и Мило Матановић. Батерију под командом младог капетана Петра Ломпара отпратио је на висовима на спрам Тиврана, одакле је могао тући и Тивран и Јејевицу, а још први дан је упутио на Заостро два крупова топа у циљу да туку и једно и друго утврђење, јер је он добро знао да су ова утврђења кључ од Јасиковца и Берана. Никшићску пак брдску батерију генерал Вукотић задржао је у положају код себе на подграју на Полици највише 1300, метара од утврђења на Јејевици и сам ја контролисао нишањење наших топовија. Лијен је то био приказ. Призор и величанствен и значајан кад је ова наша витешка војска пошла да на јуриш заузме Јејевицу. Турци су се очајнички бранили и као кишу сипали шрапнел на наше витезове и артиљерију, која је изврсно гађала у непријатеља и показала се на такој висини да заслужује сваку похвалу. Како изгледа, Турци су спазили пошто је то било готово у непосредној близини (око 1300 метара) генерала Вукотића, гдје контролише нишањење на нашим топовима, те су још више учестили топовску паљбу. Кроз три четврти сахата Јејевица је била у нашим рукама са два крупова пољска топа потпуно здрава са свом штиховом опремом. Командир Меденица на лијевој крилу центра са својим одјељењем водио је цио дан борбу са Турцима и, освојив сав Горњи Биор, стигао је са својим одредом на Полицу, гдје се сва наша војска која је оперисала, преко Бијелог Поља улогорила, па ће сјутра, ако Бог да, на Јасиковац и Беране, чији је пад неминован.

Пад Берана

Андрејевица, 3. октобра. — Данас у 10 сати прије подне наша војска заузела је Беране. Битка је била очајна. Том приликом заплијењено је 14 топова, огромна количина тајина, муниције и вендерлових пушака, а 700 турских војника је заробљено. С наше стране погинуло је 10, а рањено 31. Турски губитци нијесу још утврђени. У част тога заузећа одслужено је благодарене у старој српској задужбини Ђурђевим Ступовима, која је крај Берана. Одушевљење народа неописано.

Ђурђеви Стубови, 3. октобра. — Са генералима и многобројним официрима сјеверног одреда и масом војске у старој српској задужбини Ђурђевим Стубовима, Црногорци се топло помолише Богу за дуг живот и здравље и срећу Њ. В. Краља и Његовог Дома у данас слободном храму Св Ђорђа.

Пошто је црногорска војска освојила Беране, након јуриша, који је синоћ учинила на Тивран и Јејевицу, на којој су узели 2 крупова топа са потпуним нетакнутим прибором и многобројном ратном муницијом, ово је благодарене било у част побједи црногорског оружја.

Низам и редив око 10 сати ноћи утекао је у правцу на Рожаје, а гоње их Васојевићи. Чује се, да су их заробили до сада 500 и да их непрестано робе и туку. Сад баш спроведоше један брзометни топ, кога су им отели.

У Беранима има око 200 робова. Свуда се кроз ове поточине Турци налазе, те их наши робе на сваком кораку. Приликом заузећа Берана заузето је 12 крупових, пољских топова; маса муниције, пушчане и топовске; силни материјал убојни и брашно.

Плијен у тајину је толики да се држи да ће овој сјеверној војсци бити довољан за 3 мјесеца. Од стране Црногорца пало је 10 мртвих и 31 рањено. Овдје је било војске 4000 редица и 3000 Арнаута.

Беране, 3. октобра. — Још једнако наши војници доводе турске

заробљенике, међу којима има и официра. Један од њих, који је доведен из Тиврана, прича да се синоћ кад је пао Тивран и Јејевица, војска турска побунила и разбјегла којекуда тако, да је једва командант Ђемал-бег могао повратити коју стотину да с њима бјежи преко Рожаја. Заробљен је и један бимбаша, који вели да је био пао с коња и да се с мјеста није могао макнути, а тако исто и Асим-бег Махмутбеговић са два Руговца, који су га пратили. Одавде се виде гдје горе карауле на Мокрој Држи се, да су их запалили војници одреда, који је под командом Вешовића, те су му вечерас послани као потпора батаљони берански, под командом Томаша Пешића и Мила Саичића, а остала војска ће се сјутра одмарати, ма да је вољна да иде одмах даље. По причању турских заробљених официра и становника беранских, војске је било у Беранима око пет батаљона са три хиљаде Арнаута, који су се већином разбјегли.

Гласови из Подгорице

Подгорица, 4. октобра. — У Беранама оставили су Турци 12 пољских брзометних топова са много муниције. Свега је тамо наша војска добила 16 топова потпуно исправних. У вароши нашло се хране за два мјесеца. Народ одушевљено поздравља наше трупе. У Ђурђевим Стубовима одслужено је благодарене за побједу и молепствије за здравље Краљево. Краљ је телеграфски честитао Јанку Вукотићу и саопштио му да га одликује Обилшћа медаљом.

Књаз Мирко подијелио је јуче овдје Малисорима 1500 црногорских капица. Одушевљено су га поздравили.

Сви су готови да пођу са нашом војском противу заједничког непријатеља.

Данас у ратним операцијама готово на цијеломе фронту пауза.

Многи странци одлазе у логор код Загорича да гледају турске заробљенике.

Србија објавила рат

Телеграфска жица донијела је радосну вијест, да је и Србија објавила Турској рат. Глас о томе муњевитом брзином разнио се по цијелој нашој земљи и с највећим одушевљењем је примљен. Ратоборни дух наше војске та радосна и тако нестрепљиво и жељно ишчекивана чињеница још више ће распалити како би своју започету акцију наставила још с много већим успјесима, који нас и онако у пуној мјери задовољавају, јер је успјех наше војске од самог почетка па до дана данашњег био потпун и на опште задовољство.

Непријатељства између Србије и Турске још су раније почела упадима турске војске и Арнаута на земљиште братске Србије, те је стварно рат раније почео, а сад је и службено прокламован.

И Грчка је пошла за Србијом, а и Бугарска. Тако се о општем рату на Балкану може говорити као о свршеној ствари.

О томе имамо ове извјештаје:

Турска

Цариград, 3. октобра. — Синоћ је порта упутима својим представницима циркуларну депешу, у којој каже да српско-бугарска нота, односно вилаета у европској Турској, не заслужује одговора, те с тога да позива своје представнике у Софији и Биограду да прекину све односе са мјесним властима и поврате се у Цариград, мислећи да ће настојања турске владе за одржање мира бити уважена од Велесила, према којима мали нијесу имали обзира, одбивши њихово посредовање и дозволивши себи да се окрену против нас, не водећи рачуна о опстанку Европе.

Цариград, 3. октобра. — Коначни прекид односа између Турске и балканских држава очекује се данас. Заштита отомана у Софији, Биограду и Атини биће повјерена њемачким представницима. Званично се јавља, да су српске чете пријешле границу на страни Плевља и Новог Пазара и да исте потпомажу Срби урођеници. Битка слиједи с успјехом на страни Турака. Главно сједиште команде дивизије пренесено је из Митровице у Приштину. Опозивање турских посланика из Софије, Биограда и Атине оправдава се: за Софију и Биоград предајом ноте, а за Атину, што је Грчка примила у парламенту крићанске посланике.

Софија, 4. октобра. — Особље турског посланства кренуло је синоћ у 10 сати преко Цариброда, Биограда, Будимпеште, Букурешта и Констанце за Цариград. Консул и један секретар остају у Софији да отправљају послове.

Атина, 4. октобра. — Турски посланик примио је јучер наредбу да напусти грчку пријестоницу, док међутим влада грчка није о томе била званично извјештена до 9 сати у вече. Консули турски у Грчкој приимаће наредбу да крену ако буде коначни прекид односа.

Цариград, 4. октобра. — Дивизије резервиста из Ерзерума, Ерзинчана и Бајбури у близини турско-руске границе, које до сад нијесу биле такнуте општом мобилизацијом, примиле су наредбу да се мобилизирају. Војни министар кренуће по прилици у суботу за Једрене, да предузме врховну команду. Увјеравају да су двије турске дивизије стигле у Скадар.

Цариград, 5. октобра. — Министарски савјет расправљао је синоћ о питању објаве рата Грчкој, те се држи да ће порта сјутра предати пасош Грипарису.

Србија

Биоград, 3. октобра. — Пресбирио је овлашћен да категорички оповргне вјести турских листова да су српске трупе покушале напад са стране Сјенице и да су биле одбијене. Нико са српске стране није нападао, већ напротив Срби су били нападнути од стране Турака између Ристовца и Витогоре, те су се држали у одбрану.

Биоград, 4. октобра. — Отомански посланик затражио је јучер послуже подне пасоше, те је у 6 сати на вече оставио Биоград са цијелим особљем посланства и отпутовао преко Румуније за Цариград. Сви дипломатски представници великих сила, као и посланик румунски, испратили су га на станици. Турски поданици стављени су под заштиту њемачког посланика. — Шеф генералног штаба, генерал Путник, кренуо је на границу да управља са концентрацијом трупа. — Ушљед гласова да ће балканске државе упутити сјутра порти ултиматум, надлежни кругови изјављују да није још утаначен никакав коначни спо-

разум у том погледу са Софијом и Атином. Односно опозива, пак, бугарског и турског посланика, према саопштењима званичних кругова, непријатељства неће још сјутра отпочети.

Биоград, 5. октобра. — Објава рата, коју ће Ненадовић данас предати порти, објашњава се тим што су исцрпљена сва помирљива средства да се побољша стање српских сународника у Турској и што су непрестано опетовани напади на границу и земљиште Србије. Лист „Стража“ доноси да је Иса Бољетина са 6000 Арнаута кренуо да се придружи српској војци под командом генерала Живковића. Званичне вјести потврђују нападе Турске код Преполца, гдје је читав дан јуче било препуцавање, али су Турци одбијени са оне стране границе. Број губитака који је већ објављен, потврђује се. Краљ ће кренути сјутра за Ниш, одакле ће упутити прокламацију на народ. Увјеравају да ће формална објава рата бити у суботу. Балканске државе напустиле су мисао о ултиматуму.

Бугарска

Софија, 3. октобра. — Краљ је потписао указ, којим се именује министар просвјете Бопчев за посланика у Петрограду, а потпредседник собрања Пејев за министра просвјете. Бопчев полази сјутра на своје мјесто.

Софија, 3. октобра. — Турски отпавник послава саопштио је синоћ Гешову, да је примио наредбу своје владе да напусти Софију са осталим особљем посланства, те је затражио пасоше, молећи да му се одреди сат кад ће моћи кренути. Држи се, да ће особље легације моћи отпутовати вечерас преко Цариброда. Министарски Савјет одлучиће данас о опозиву бугарског посланика из Цариграда.

Софија, 3. октобра. — Према извјештајима са званичног мјеста, министарски савјет није донио никакву одлуку у погледу објаве рата. Упућење ултиматума постало је сувишно ушљед прекида дипломатских односа, те се држи да ће објава рата слиједити сјутра краљевим манифестом.

Цариград, 5. октобра. — Бугарска нота сматра се у бугарским, српским и осталим дипломатским круговима, као објава рата. Сарафов ће данас отпутовати из Цариграда.

Грчка

Цариград, 3. октобра. — Вјести, које су распрострањене да је влада одлучила да пропусти задржане грчке бродове, нетачне су. Министар иностраних дјела изјавио је, да и ако је у пошљедњој сједници министарског савјета одлучено да се ти бродови ослободе, порта је послје ултиматума Грчке одлучила да не дозволи пролазак ниједном грчком броду. Отоманском консуларном особљу наређено је такође да напусти Грчку. Влада је ријешила да не одговори на ноту балканских држава.

Атина, 3. октобра. — „Атинска Агенција“ објављује да је грчка влада саопштила крићанској влади у изводу говор Венцелоса у погледу Крита, молећи је у исто вријеме да настави припреме за изборе, на основу грчких закона и да се стара за одржање реда и заштите Муслимана.

Цариград, 4. октобра. — Грци су заробили у околини Грева 5 турских жандарма и исте одвели на грчко земљиште. „Танин“ дознаје, да ушљед потешкоћа у превозним средствима концентriraња Бугара, која су се имала довршити јуче, довршиће се тек кроз неколико

дана. Бугарска је повукла своје трупе на 25 километара од границе, те је испразнила повећи број пограничних стражарница, а оставила на граници само неколико предстража.

Цариград, 5. октобра. — Грипарис је затражио да му се преда пасош, сматрајући да је од стране Грчке порти предана нота идентична оној српској и бугарској.

Атина, 5. октобра. — Турски посланик са особљем посланства синоћ је отпутовао.

„Грчка Агенција“ објављује, да је Грчка, не хтијући се одвојити од својих савезника, дала инструкције посланику у Цариграду да саопшти порти објаву рата, упутив у исто вријеме братски поздрав савезним народима.

Војна акција Србије

— Како ће се кретати Србијина војска —

Кореспондент Биро донио је телеграм како се службено из Биограда јавља да су турске трупе пријешле границу Краљевине Србије и на Србију навалиле код Ристовца и да је сукоб отпочео.

Према томе очекивало се сваког тренутка да ће и *изазвана* Србија ступити у рат, што се и збило.

Из Биограда опет јављају, да је мобилизација сјајно успјела, јер се одазвало преко 400 хиљада војних обвезника и двије дивизије добровољаца, које ће предводити прота Милан Ђурић и Жив. Рафајловић. У Новој Вароши, која лежи близу српске границе, букнуло је већ устанак. Српски четници са усташима из онога краја освојили су Нову Варош, турске власти протјерали, војску заробили и прогласили слободу. Одатле ће се кренути, помогнути српском војском, на Сјеницу и Нови Пазар, да се на Косову Пољу сједине са српском војском, која долази преко Рашке долином ријеке Ибра.

Војска из Србије, која продире према Новој Вароши и Сјенице, састаће се са пашом војском, која ће преко Берања упасти у Новопазарски Санџак. Друга црногорска војска ће се преко Пећи, Цава и Гусиња упутити на Ђаковицу и Призрен, а одатле, сјединивши се са оном српском, која долази са Косова Поља, ударити на Скопље. Војска Србије из Ниша полази у два правца: преко Врање и Куманова према Скопљу, и преко Прокупља и Куршумлије на Приштину и Косово Поље, гдје ће се сјединити са оном српском војском која иде из Рашке преко Митровице. Задаћа је српске и црногорске војске да што прије заузме Новопазарски Санџак и, сјединивши се на Косову Пољу, да пође према Скопљу и Овчјем Пољу, *гдје треба да буде главна битка*. Не успије ли турска војска, да задржи продирање српске и црногорске војске, мораће се повући на југ, да не би изгубила везу са турском војском, која ће се борити против Бугарске. Један дио српске војске, удружен са бугарском војском, упашће у Турску преко Бугарске. Од Нустендила поћи ће према Егрипаланци, Кратову, Кочанима и Штипу, да зађе за леђа турској војсци на Овчјем Пољу, ако се отуда не би повукла. Ако пак турска војска буде ту потучена, онда је бугарској и српској војсци отворен пут за Солун и Битољ. Главни дио бугарске војске пак ићи ће долином Марице према Једренима, гдје ће се одлучити судбина тога рата.

Код Једрена биће се најкрвавији бој. То ће бити нова Плевна. Можда ће Турци покушати, да на бугарској граници потисну Бугаре и да пређу у нападај, али толику снагу немају.

Мобилизација тече споро, а поред тога она мора велики дио своје војске да пошаље у Стару Србију и Македонију, као и на грчку границу. И Грци ће много посла задавати турској војсци. Они ће упасти у Епир и продирати према Јањини, а друга војска ићи ће према Солуну, да се сједини са српском и бугарском војском, која ће продирати долином Вардара. Изгубе ли Турци Једрене, онда ће бити хришћанским војскама отворен пут за Цариград и Солун. Јасно је дакле, да су Једрене најважнија тачка и да ће тамо бити најкрвавији бој. Турска војска имаће да савлађује велике тешкоће, јер ће јој бити отежан довоз хране и муниције. Грчка ратна флота затвориће Дарданеле, те ће Турци моћи само из Мале Азије довозити храну и џебану. Но зато не треба потцењивати турску снагу. Они ће се борити очајно и огорчено, јер знају, да ће Турска у случају пораза свршити као европска држава. Али балкански хришћански народи знају, да ступају у борбу за праведну ствар. Они војују за ослобођење своје потлачене браће. У бој полазе одушевљено и готови да принесу највеће жртве. За ову одлучну борбу спремне су хришћанске државе одлично. Бројем војника и топова јаче су од Турске. Руководи их прекаљено родољубље. Све то говори, да ће у овој борби побједа, бити на страни хришћанских народа. Срби како у Србији тако и Црној Гори, пошли су у бој са највећим одушевљењем. Правда је на њиховој страни, а гдје је правда, ту мора бити и побједа.

Рат на Балкану

Турска влада у шкрипцу

На глас, да је Црна Гора огласила рат Турској, из многих мјеста у Турској, јавља се становништво, муслимани и Арнаути, са захтевима, да им влада пошаље оружје како би се у нужди сами бранили. Тако је из Скопља од турске владе затражено 160.000 пушака да би их општина раздјелила међу арнаутске муслимане. У Дебру је опет 250.000 муслимана Арнаута држало митинг, те изразише жељу, да им се раздјели оружје како би се сами бранили. Порта на ове захтеве није ништа одговорила. Она се колеба. Боји се да наоружа муслимане, јер преза да они то оружје не окрену против саме Турске и њених власти, а све да то и не буде, увјерена је да ће од тих ратобораца слабе користи видјети, јер су они јуначи само на ријечи, а не и на дјелу.

Парадирање у Турској

У Турској су сада у моди параде. У свима већим мјестима у Старој Србији и Македонији држе митинге. Ту муслимани искаљују своја срца над хришћанима, Бруче, грде и псију балканске државе. Од владе траже оружје и увјеравају је како ће се борити до кани крви.

У Пљевњима су муслимани држали митинг и на њему оштро протествовали противу акције балканских држава, изјавивши своје симпатије Турској.

За дан два чуће се какви су јуначи на пуци кад на њих навале наши горшташ, који су већ на домаку Пљевља. Тада ћемо видјети њихову ратоборност!

Симпатије Словенаца

„Slovenac“, орган словеначких клерикалаца, доноси уводни чланак, у коме се данашњи балкански рат поздравља симпатично.

Борба за ослобођење хришћанских провинција европске Турске, вели се у томе чланку, отпочела је. Сви Словени без разлике морају је поздравити и то у интересу хришћанске културе у Европи.

Бој за ослобођење Македоније, Старе Србије и Арбанје јесте пошљедња фаза оне велике војне коју бу балкански народи почели још прошлога стољећа противу василиштва Турске.

Бугари за рат

Софиски „Ден“ пише: „Балканске државе неће више да буду добра деца, која слушају наредбе великих сила, од којих долазе само празна обећања и пријетње, које немају никаква дјјства. Израз

„статус-кво“ изгубио је већ одавна сваки разлог. Балкан је већ доста жртава принио том варварском идолу, и њему се више нико не клања.

Нема спора, да би мир, за којим се надао толики дрека, био свакоме по вољи, али њега може бити само ако се балкански народи задовоље. То су за Бугарску разлози објаве рата.

Листови „Утро“ и „Вечерња Пошта“ позивају владу, да више не оклијева него да одмах објави рат, јер тако народ хоће.

Руси за балканске Словене

„Руско Слово“, најраспрострањенији руски лист, пише: „Руски народ и руско друштво не могу да остану равнодушни према патњама и смртној борби балканских народа, који су васкрснули ка новом животу потоцима драгоцене руске крви. Ма какве да чини препреке бирократија, која управља нашом земљом, међу јужним Словенима и Русијом плаховити талас народна негодовања избиће раније или доцније на површину.

„Ми не можемо допустити да османлије и тешком растржу авангарду Словенства на блиском истоку, и Пилата код нас не смије бити. У овом тренутку, када до Русије допре пошљедњи јавк изнемогле браће у судбоносној борби, одговор ће бити: „чујемо ми“. Султанова прокламација.

Султанова прокламација

Поводом акције балканских држава султан је издао прокламацију турској војсци. Она је веома интересантна! Ту се говори о љубави Турске према миру, о поштовању Турака права других народа, о искреним турским намјерама и онда се устаје противу тога што би други народи да ремете благостање и напредак турске царевине! Али најинтересантније у тој прокламацији је став како балканске државе хоће да спрјече турске реформе и њихов напредак, навлазивањем на Турску!

Устаници, буле, крвопролића, терор и ужаси, то су код њих реформе, а напредак им је то што хришћани стољењима нијесу могли доћи ни до обичних права, него су третирани горе него се са животињама поступа. У просвијешћеним земљама има чак друштва и закона за заштиту животиња, а хришћани у Турској све до сада били су без икакве заштите: њих су јунали, прстили и пљачкали како је ко стигао.

На крају се апелује на пожртвовање војске, да би из ове војне изашла као побједник и да би сачувала очевину Отомана!

Акција наше војске

„Политика“ доноси:

„Црногорске трупе, подијењене у три велике колоне, упале су на територију Турске и већ по томе првом упаду види се један дубоко смишљен ратни план.

Краљ Никола је на сам свој рођендан, објавио рат Турској и већ први дани борбе показали су, да ће ратни план, на коме је тако дуго и истрајно рађено, бити успјешно извршен.

Тврдило се непрестано, да ће све четири балканске државе у један дан објавити рат Турској. Међутим, Црна Гора ратује већ четири дана сама. На ипак црногорска војска напредује најодлучније и најсамопоузданије, јер је дубоко увјерена да су сва балканска браћа с њом и за њом. То је најбољи доказ, колико је јака балканска спона и колико су биле слабе ипруге, да поколебају споразум и једнодушност међу балканским хришћанским државама.

Заједно са Црном Гором објавила су рат Турској и сва арнаутска племена на тој страни. Нови арнаутски борци пристижу свакога часа црногорској војсци. Бечки и берлински листови, који врло добро знају све аустријске напоре и све жртве за придобијање Арнауца, са тугом објављују телеграме у којима се констатује: да је „само један дан арнаутских племена пришао Црној Гори и да су Малисори сумњиви а Миридити неутрални.“ Што то значи за Турке и за Аустријанце, кад се преведе на српски, није потребно ни објашњавати.

Црногорци и Малисори бију бојеве са турском царевином очекујући тренутак када ће запламтјети и са остале три стране“.

Братски одзиви

— Руси за наше рањенике —

Руски листови доносе овај проглас: „Страшан је час дошао ...изиграла је своју жалосну улогу, и мјесто нота проговорише топови. Бог рата је тргао мач, и потећије братска нам крв јуначких синова славног орловског гнијезда, непобедиме Црне Горе.

Одушевљени пламеном љубави према својој отаџбини, тврдо вјерујући у праведност своје ствари, спремили да погину за част своје домовине, Црногорци с нај-

већом храброшћу улазе у бој са моћним, вековним непријатељем хришћанства.

Жарки патриотизам и дубоко осјећање националних интереса склонилише све синове Црне Горе, не искључујући чак ни старце да се маше за оружје.

Нека је непријатељ силан — јуначки Црногорци, навикли на побједу, готови су и сад да покажу свијету нове примјере безумне храбрости и херојских подвига.

У кога од нас да не закуца срце при помисли на драгу нашу браћу Црногорце, који улазе у неравни број са силним противником, претпостављајући славну смрт срамном угњетавању?

Света је дужност руског народа: бити на помоћи нашој браћи у садашњем за њих тешком часу и доказати им, да је руском народу драга свака капља братске крви једноверног и јуначког народа, на челу коме је непоколебиво вјерни пријатељ Русије гласовити државни вођа Црне Горе краљ Никола.

Друштво црногорског Црвеног Крста, које стоји под највишим покровитељством Њеног Величанства Краљице Милене и под предједништвом Високопресвештеног Митрополита црногорског Митрофана, обраћа се с дирљивим позивом за материјалну помоћ рањених и болесних војника, уздајући се на осјећање братске љубави и милосрђа великог руског народа: Мала јуначка краљевина — рођено чедо великој мајци славенских народа, од које оно с правом очекује помоћ, као од моћне своје заштитнице и покровитељице.

Блиски нам по крви и вјери црногорски народ не смије бити обманут у својим очекивањима, јер његови интереси су увијек били драги Русији, његове нужде увијек близу њеном срцу; Црногорци су наша рођена браћа; њина страдања, сузе и за част и слободу отаџбине проливена крв наћиће саучешће у нашем срцу.

Одазовите се, добри руски људи и сви ви, чије је срце испуњено љубави за добро и милосрђе, и помозите својом лепотом, ма како мала била, свето дјело: помоћи рањеним Црногорцима. С дубоким признањем ће примати јуначки црногорски народ братску помоћ, која ће бити доказ тијесне везе братске љубави и пријатељства, што неразумно везују наша два народа. За дародавце ће бити највиша награда свијести, да ће његова лепота помоћи да се ублаже ране и спасу животи многих славних синова слободне Црне Горе.

Прилози у новцу, материјалу и стварима потребним за његоу рањених и болесних војника, примају се сваки дан. Пуномоћник друштва црногорског Црвеног Крста Андреј Ивановић Дроси, у Москви“.

Прилоге за рачунице примају и редакције руских листова.

Слава вама, Црногорци!

Краљ Никола с војском својом већ је задвинуо свијет. Слава црногорца, која од Косова цијета, без и најлог увенутог листва, пролијетала је новим лавор лишћем. Краљ Никола са својим Црногорцима, пред којима јадно остају у позадини хероји Термопила, може да свијет испуња одушевљењем на вијести о јунаштвима, за то само што су оно до њега опакви јупаци, патриоти.

А опи јер имаду пред собом онаког им Краља — Господара.

А ко не би полетло на бојнице на којему је онај витез? Ако је икада вриједило правило, да поједини узвишени дуси, Великани, хероји, патриоти, карактери, побуђују срце народа, маса, армија, и да их узвасују и да их препорађају и преображују — гдје је већег духа, хероја, патриота, карактера од краља оних горштака — громова, а сваки је Црногорац за се мали цар.

«Црногорце, паре мали, ко те овдје још не хвали?»

На још у овоме часу, када га Црногорци имаду међу се на крвавоме разбојишту, кад сваки види величину опасности за браћу им, за рају у Турској, и осјећа дужност према Завјету од Косова, да јој помогне да је ослободи. Или сада или никада!

У овоме часу... када кроз прошле трагедије племена Гениј краља Николе на сунце божије вади роду што му је криза ноћ вјекова, и када је прегинуо да у благослову Божијем и Светога Петра Цетињскога и свијех наших светана отвари се Црногорцима споне ране Ми младости, кад је пјесмом подовјештао ове знамените дане и загријавио срцеке груди вјером, да оружани морају поћи: Опам, опажо за брда она!»

А онамо гдје је мјесто жалости хришћанства, од Азара до сада, јадније и биједије него је био Јерусалим од Тига.

Палежу гроба на Косову и волијевке ускрснућа стоји краљ Никола сабљом у руци. Стари краљ са његова три сина, три сокола сива, око њих њихови Црногорци, сваки свијесан да живи за толико, колико се приближује јуначкоме идеалу, и сваки увјерен да им велики, љубљени Господар — са овога данашњег мегдана, кад се онег у коштан ухватио са царством големијем, води српеку полигику својој цијелјя; како је вагда водио служећи свему што земљу доводи, за част и за независност, до триумфа не до раздора и расана.

У таквој земљи са онаким народом око онаког им Господара нека «црне мисли ојађене друге», као што је никад није било ни у предака им.

У крмени су кресали слободу себи четири вијека, сада је на сабљи и на зрију из топова и митраџеза теку браћи јоште зарођепој.

Мачеви звекећу, звијзди прело зрије, леприпа се свилени Азајбарјак светим знаком Крста...

Слава вама, Црногорци! Вама и Вашему Господару славу српеку у првјенци славјанскога барјака!

А до вијека благо палима за слободу браће потлачене, и онама који напу — јербо ће се послје гроба помладати у кољену својом!

„Naše Jedinstvo“.

Вијести са стране

— Бечки Кор-Биро —

Беч, 3 октобра. — Аустријски „Црвени Крст“ одлучио је да пошаље одмах у Црну Гору пољску болницу са 50 кревета, 2 љекара, 15 болничара и 6 милосрдних сестара са потребним материјалом за Цетиње, а пољску амбулансу са 2 љекара, 6 болничара и санитарним материјалом за Подгорицу. Предсједник аустријског „Црвеног Крста“ овлашћен је да употреби у друштвене сврхе до 150.000 круна, за вршење помоћи, која је потребна ушљед садашњих догађаја.

Солун, 3 октобра. Црногорци, појачани Малисорима, напредују даље за Скадар, иза жестоке битке, пошто турске трупе нијесу још могле предузети офензиву, а појачање које је у маршу за Скадар, није још стигло. Више хиљада Арнауца из округа Тирана и Дибре крећу у одбрану Скадара.

Цариград, 3 октобра. — Лист „Терџуман Хакикат“ биљежи вијест о премјештају бившег султана из Солуна овамо, који ће бити интерниран у дворцу Бејлербеј. Званични лист „Јени Газета“ каже, да прекид дипломатских односа не значи објаву рата. Турска ће објавити рат само велесилама равним њој, те је радија да објави рата дође од стране трију балканских држава.

Солун, 4 октобра. — Једна бугарска чета барикадирала се у селу Ксива, не хтијући се предати, те је, артиљерија бомбардовала дотичне куће, из којих су удаљене жене и дјеца, а пошто је цијело село опкољено, чети је немогуће да умакне.

Рим, 4 октобра. — „Агенцији Стефани“ јављује из Петрограда да руска влада признаје потпуни суверенитет Италије над Либијом.

Цариград, 4 октобра. — Изгледа, да се потврђује вијест, да ће бивши султан Абдул Хамид одмах послје почетка рата бити преведен у Цариград и бити интерниран на једном броду у близини изгорелог дворца Ђерагана. Каже се, да је тај премјештај потребан због тога, да би се избегао евентуални покушај Арбанаса да га ослободи приликом

њиховог проласка преко Солуна на турско-грчку границу. Говори се, да ће Абдул Хамид дати у овој прилици 3 милиона турских лира за војску.

Беч, 5. октобра. — Велики књаз Петар Николајевић кренуо је јуче за Цетиње.

Аустро-угарска је признала суверенитет Италије над Либијом.

Вијести распрострањене у иностранству о мобилизацији Аустро-Угарске потпуно су неистините. Никаква мјера није предузета у томе погледу.

Цариград, 4. октобра. — Порта је предала пасоше посланицима Србије и Бугарске. Листови дознају да су непријатељства отпочела прошле ноћи на граници Србије и Бугарске, те се може сматрати да је рат стварно отпочео. Министар морине генерал Махмуд Муктар, који је предузео команду дивизије из Киркилиса, кренуће одмах, а министар грађевина генерал Салих, предузеће управу министарства морине.

Нота порте предата је јутрос у 9½ сати посланствима Србије и Бугарске, у којој се каже да ушљед ноте бугарске и српске, која садржи мијешање у унутрашње послове турске као и ушљед мобилизације тих двију држава и свакодневних препуцавања на граници, порта и поред своје жеље да одржи мир а видећи да је мир између Турске Србије Бугарске и Грчке немогућ, одлучила да учини крај овоме стању, те је позвала посланике Бугарске и Србије да узму пасоше и напусте отоманско земљиште са својим особљем што је могуће прије. Ненадовић креће данас, а за Сарафова не зна се хоћели данас кренути, Грчко посланство није још примило никакво саопштење од стране порте.

Париз, 4. октобра. — Агенцији Хавас јављају из Цариграда, да је порта наредила турској војсци на границама Бугарске и Србије, да маршира напријед. Полиција је примила наредбу да предузме потребне мјере у погледу бугарских и српских поданика. Та се наредба не односи и на Грчку.

Софија, 4. октобра. — Краљ је кренуо у свој главни стан.

Биоград, 4. октобра. — Према приватним вијестима, била је јуче код Преполца битка између Арнауца и српских трупа, које су отвориле топовску паљбу. Срби су имали 10 мртвих и 40 рањених, а Арнаути 200 мртвих, а број рањених непознат је.

Атина, 4. октобра. — Званични коминике министра морине објављује да су грчке топовњаче успјеле да уђу у ушће Превезе ради акције. У 2½ сата из јутра стигле су у Вонитцу, а у 4½ сата прошле даље под веома тешким условима те тако Турци нијесу успјели да им спрјече пут и поред толиких тврђавница.

Биоград, 4. октобра. — Престолонашљедник је кренуо јутрос са генералним за Ниш.

Лондон, 5. октобра. — „Рајтеру“ јављају из Атине, да су непријатељства између Турске и Грчке отпочела јуче у подне.

Биоград, 5. октобра. (Ургент). — Влада је упутила јуче послје подне Ненадовићу објаву рата Турској, те је о томе извјестила и велике силе.

— Петроградски „Вјесник“ —

Цариград, 4. октобра. — Оттоманска Агенција изјављује да су прекинути дипломатски односи са Грчком због тога, што су крићански посланици уведени у грчки парламент, а одношаји са Србијом и

Бугарском прекинути су такође, као пошљеница ноте предане турским опшномоћницима у Биограду и Софији. Иста Агенција јавља да су Турци одбили 8000 Црногораца у Крајину код Скадра. 430.000 турских војника прешли су из Анатолије у Европу. Укупни број војника у европским провинцијама износи 350.000, од којих 30.000 већ су стигли на ратну позорницу. Свршетком ове седмице укупни број износиће око 375.000.

— Петроградског „Вјесника“ —

Биоград, 4. октобра. — Генерални штаб на челу са генералом Путником, кренуо је за Ниш.

Беч, 4. октобра. — Аустријски Црвени Крст шаље у Црну Гору једну пољску болницу са два љекара, петнајест помоћника и шест милосрдних сестара, као и једну пољску амбуланцу са два љекара и шест помоћника. Амбуланце су послане такођер у Бугарску и Турску.

Харков, 4. октобра. — Одјелене Црвеног Крста кренуло је за Црну Гору.

Биоград, 4. октобра. — Јуче је јаки континент турских трупа напао на Преполоц и изгорио једно српско село. После жестоке битке Турци су били одбијени са српског земљишта, те су оставили 200 мртвих. Са српске стране било је 10 мртвих и 40 рањених. Краљ креће сјутра са Ниш, а престолонаследник је јутрос отпутовао.

Администрација „Цетињског Вјесника“, овим позива све своје дужнике, да јој до 15. ов. мјесеца дугујуће суме пошаљу. По истеку овога времена ником се лист неће више слати.

Дневник

За наш Црвени Крст. Чим је у Сплету дошао проглас Црногорског Црвеног Крста одмах је покренута мисао, да се састави нарочити одбор, који ће прикупљати прилоге. У прошлу недјељу одбор се у Сплету конституисао, те је за председника изабран начелник општине г. В. Каталинић, а за чланове општински одборници, народни посланици у Сплету и заступник сљебанских Срба. То ће бити одбор за цијелу Далмацију. Јављајући о томе, сљебска „Слобода“ вели: „Одбор је већ пријавио власти своје конституисање и затражио дозволу за сабирање милодара по цијелој Далмацији. Милодари ће се слати председнику г. Каталинићу. Далмација сва мора у овим тешким моментима доказати, да осјећа и да живи са браћом, која се боре за ослобођење потлачених, те им мора прискочити у помоћ што издашњим милодарима за рањене јунаке“. Исто тако и у многим другим мјестима у Далмацији почели су да купе прилоге за наш Црвени Крст. Уз то нам из Сплета јављају

још и ово: Осим установљења одбора, и купљења по граду, радошћу јављамо, да је синоћ наша честита и патриотска дилетанска дружина одлучила да у недјељу приредила свечану представу у казалишту за црногорски црвени крст. Нека је хвала врлој дружини која се је у свакој прилици истакла за пострадале, па хоће особито у овој. Исто тако јављају, да је општина у Дубровнику, одредила нашем Црвеном Крсту 1500 круна, а у Милни, на Брачу, скупљено је 600 круна.

Кореспонденти у Котору. Из Котора јављају листовима, да се тамо налазе више страних новинара, дописника разних страних листова, и да шаљу лажне телеграме, управо бомбастичне да би нашкодрили угледу Црне Горе. Колико је у томе истине, не знамо, али и ако је овако, они се љуто варају, да ће им то што помоћи. На Цетињу и у Подгорици налази се велики број дописника најугледнијих и најпризнатијих свјетских листова, који шаљу вјерне извјештаје, те ће онима у Котору бити узалудан труд, као год што је био то случај и са дописником „Нове Сл. Пресе“, Кригелштајну.

Онам', онамо. Орган хрватске пучке странке у Сплету, „Sloboda“, донијела је у цјелини пјесму Краља Господара „Онам', онамо“.

Нове дописне карте. Овдашња књижара А. Рајнвајн издала је двије врсте нових дописних карата. Једне имају ликове владара свих балканских држава: Краља Господара, Краља Петра, Краља Фердинанда и Краља Ђорђа. Испод ликова је натпис „Балкан балканским народима“, а на дну је карта балканског полуострва. Друга врста је алегорична. На њој је карта једног дијела балканског полуострва. На источном дијелу црногорске границе, у средини карте, види се коњаник који се упутио према Призрену. Испод ове карте налази се стих Краља Господара: „Онам', онамо да виђу Призрен...“ Карте су врло лијепе и укусно су израђене у једној боји. Продају се 10 пара комад.

БАЛКАНКА

Трубином јеком оглашени,
Пек се ори пјев слободе:
У бој, браћо, хајд'мо живи
Гдје нас зове плача глас
Умируће браће наше,
Што за живот траже спас.

Освећен је стег Балкана
Развијмо га, па сви сложно:
У бој, браћо, хајд'мо живи
Гдје нас зове плача глас
Умируће браће наше,
Што за живот траже спас.

Бог је с нама и побједа:
Да слободом Балкан сја,
И живиће — на стгах врага —
Стога наших народа.

22. септембра 1912. год.
Жасубина.

Драгомир М. Јовановић
средски начелник

Слободној Српској Омладини.

— Љуб. А. Булатовић, Мркојевић —

Омладино, падо мила,
И уздање рода свог,
Де рашари лака крила,
Лати мача пламеног.

Са Ловћена и с Авале,
Гдје Слободе сија зрач,
Хај, полети загрљена
И расгјерај густу мрак!

Тјерај, таму, таму клету,
Што обвја брата твог!
И покажи пјелу свијету:
Има рода србинског.

Кажи свијету: Срба има,
Још Душанов живи сој,
Што ће плати душманима
По заслуги њиховој!

На све стране земље српске,
Којом влада Турчин зли,
Хордије се шире мрске,
Јер слободни Србин спи.

По земљи се наших пара
Српске мајке ори плач,
А клетих се душманара
Над Србима вига мач.

Плачу љубе, сеје плачу,
Плаче дивна српска шћер;
Све предаје огњу, мачу,
Тирану клету, грозну звјер.

Душман холи ко никада
Истребује народ твој;
На све стране Србин пада,
Ох, помози Боже, мој!

Сваким даном муке јаче,
Све грознији Србу час;
У окуви тужи, плаче,
Брата зове, тражи спас.

Нема спаса, Марко спава
Биљем виле уславан,
Јер неслога и сад траја
Род му мили сваки дан.

Свако жали мученика,
Само брат му ћути, вај,
Он не чује тог бједника
Нити његов уздицај.

Устај, устај, Омладино,
На душмана проклетог!
Устај, устај, братимљена
Те избави брата свог!

Ал' ти ћутиш, ћутиш, дреман,
Не осјећаш виле срам,
У твојем срцу сада немаш
Онај стари огњен плам.

Ћутиш, дреман, аох, стида,
Док ти братац јади јад;
Српски боли без прекида
Зар не трону тебе сад?

Омладино, тешко мила,
Тешко теби, тешко нам!
Што си себе занустила,
Те не греснеш рђу, срам?

Како потомци соколова
Са Косова жалосног?
Гдје потомци дивљавова
Са Такова поносног?

Како ловћенски борци стари?
Гдје потомци њихови?
Како српски осветари,
Гдје су пјели лавови?

Ал' њих нема, нема, нема,
Ми нијесмо њихови сој;
Срб је даше гдје суца,
Прије свани, него свој.

Омладина муке гледа,
Гледа патње рода свог,
Па се неће да разбуду
На заноси проклетог.

Да не дође у читулу,
Да од себе даде јав,
На митинге некакве се
Куни јадна сваки дан.

Ту говоре, ту роморе,
Осјећују врага злог,
А Србци се мучи горе
Сред окува проклетог.

Ријеч гола, ријеч празна
Не уинити бруку, срам,
Камо сабље, пушке камо?
Камо оштри јатаган?

Камо груди, тврдог гвожђа;
Камо понос рода мог?
Камо спомен Карађорђа,
И Данила Великог?

Напред, напред Омладино,
Мачем свети брата свог!
Мачем пери тешку лагу
Са јунаштва србинског!

Са Авале и с Ловћена
У крвави летни бој!
Иска знаде свијет твој
Да још живи Србин мој!

Већ су дошли дани свети,
И виле те зове глас,
Вријеме је већ освети
За борбу је кући час!

Најновије вијести

Отпутовао у Подгорицу

Овдашњи посланик Краљевине Србије г. д-р Михаило Гавриловић отпутовао је данас у Подгорицу.

Напад на Гусиње

Војсци, која се налази око Плава и Гусиња, пошао је у помоћ са сјеверним одредом г. бригадир Јанко Вукотић, који ће прво бомбардовати Гусиње, па онда Плав.

Разне вијести

Глумица и реклама. Реклама је све и сва, парочито у Америци. Тамо какав умјетник или умјетница ако хоће да имају успјеха морају имати доброг и окретног изумресца — „прес агента“, који има да спреми и изрежира рекламу.

Ево једног интересантног примјера: Прије неколико година оглашена је у Њу-Јорку са великом хучом и буком позната гјевачица и глумица мис Патрик Кумбел. Новине су о њој доносиле дуге ступце, плакате на све стране, и интересовање и нестрпљење грађана достигло је сваки врхунац.

Али се одједном појави неочекивана болест код лијене глумице и поквари све. Болест Камбелове била је само привремено нерасположење, али љекари јој забрањивше свако напрезање, бојећи се да би јој свако узбуђење могло јако нашкодити.

Мис Камбел није дакле никада излазила из куће, а идућег јутра већ се Њу-Јорком пронесе глас да су улице поред глумичиног стана обложене азбестом, да никакав шум не смета болесној умјетници. Кола уопште туда не смју пролазити, а позљаци поврх тога ревносно пазе, да нико не ларма!

Свакога часа излазили су биљети, као да је на умору био какав суверен.

Ова је игра трајала 14 дана и петнаестог разнесе се глас о њеном оздрављењу у ванредним издањима новина.

Кад је дошло вече представе, позориште је продано до послиједњег мјеста. Много хиљада није могло добити мјеста. Овако је трајало неколико недјеља.

Дакле успјех колосалан — лијена глумица зарадила је силне новце. И „прес-агент“ добио богату награду за своју славну „режију“.

Јевтин живот у Америци. У новим државама, гдје становништво нагло расте, цијена животним потребама не престаје скакати. Тако је у Сједињеним Државама, гдје тај проблем може постати опасан у будућности. Зато се држава већ почела брижити о томе.

Г. Хејс, секретар министарства привреде, тражило је кредит од 250.000 долара за аклиматизовање страних животиња на територију Сједињених Држава. Пробе су већ учињене, и ако резултати буду но очекивану, Америка ће бити земља, у којој ће животне намирнице бити најјефтиније и најразноврсније.

Американци се доста уздају у афричку антилопу, јер се она лако навикава на амерички живот; али је мало ситна. Добра крушноћа хипотама боље одговара аметиту Јенкина. Првог простране ријеке Луизијане дају хипотатаму све што му треба да живи срећно, он ће се угодити воденим биљем, којим су пуна корита ових ријека и које озбиљно смегају пловидби; кад буде довољно вршило ову службу, он ће дати четири тона одличног меса за потрошњу. Носорози и жирафе такође ће ласно напустити своју родну Африку и емигрирати у Америку.

То није све. Американци рачунају и на нове врсте, које би изашле из укрштавања старих раса. Индијански биво са Текаском кравом дају врло добро месо, које има над мајком то предност што му обади не сметају. Исто тако афричка зебра спарена са магаринском рађа веома снажну животињу, чије месо може задовољити и најтање укусе.

ЦЕНТРАЛА:
ТРЕБИЊЕ (Херцеговина)

ТРАВУНИЈА

ФИЛИЈАЛА:
ГРУЖ (Далмација)

трговачко, индустријско, отпремачко, комисионо и агентурно дионичарско друштво.

Велико складиште сваковрсног пилааног дрва: дасака, мурала, јеловог, пињевог, хрстовог, буковог, сировог и цуханог. Паркета бунова и хрстова.

греда тесаних сваке димензије, горивог дрва и енглешког каменог угљена.

из 1911. год.
П. н. Бр. 39. 40—54

Све уз врло умјерене дневне цијене.

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински